



Codice del candidato:

Državni izpitni center



SESSIONE PRIMAVERILE

SLOVENO COME LINGUA SECONDA

Prova d'esame 1

- A) Comprensione del testo
- B) Conoscenza e uso della lingua

Sabato, 10 giugno 2017 / 60 minuti (20 + 40)

*Al candidato è consentito l'uso della penna stilografica o della penna a sfera.
Il candidato riceve una scheda di valutazione e un allegato staccabile contenente il testo oggetto della prova.*

MATURITÀ GENERALE

INDICAZIONI PER IL CANDIDATO

Leggete con attenzione le seguenti indicazioni.

Non aprirete la prova d'esame e non iniziate a svolgerla prima del via dell'insegnante preposto.

Incollate o scrivete il vostro numero di codice negli spazi appositi su questa pagina in alto a destra e sulla scheda di valutazione.

La prova d'esame si compone di due parti, denominate A e B. Il tempo a disposizione per l'esecuzione dell'intera prova è di 60 minuti: vi consigliamo di dedicare 20 minuti alla risoluzione della parte A, e 40 minuti a quella della parte B.

La prova d'esame contiene 10 quesiti per la parte A e 14 quesiti per la parte B. Potete conseguire fino a un massimo di 20 punti nella parte A e 50 punti nella parte B, per un totale di 70 punti. Il punteggio conseguibile in ciascun quesito viene di volta in volta espressamente indicato.

Scrivete le vostre risposte negli spazi appositamente previsti all'interno della prova utilizzando la penna stilografica o la penna a sfera. Scrivete in corsivo, in modo leggibile e corretto ortograficamente: in caso di errore, tracciate un segno sulla risposta scorretta e scrivete accanto ad essa quella corretta. Alle risposte e alle correzioni scritte in modo illeggibile verranno assegnati 0 punti.

Abbiate fiducia in voi stessi e nelle vostre capacità. Vi auguriamo buon lavoro.

La prova si compone di 12 pagine, di cui 1 bianca.



M 1 7 1 2 0 2 1 1 0 2



Priloga z izhodiščnim besedilom



SVET ŽIVALI

Inteligentnost vranov

BESEDILO IN FOTOGRAFIJE: Boris Kozinc

Že več kot desetletje opazujem sive vrane, kako iznajdljivo in enostavno strejo orehe. Ko ptica najde plod, prileti nad cesto in ga z višine kakšnih sedmih metrov spusti iz kljuna. Ko oreh pade na trdo asfaltno površino, njegova lupina poči. Vrana ga pobere in odleti na bližnji travnik, kjer v miru poje hranljivo vsebino. Teh domiselnih tehnik se vrane učijo druga od druge in znanje se očitno prenaša na potomce.

Tako recimo še nisem opazil, da bi v vseh teh letih avto zbil vrano ob prihodu v vas, kamor avtomobili običajno pridrvijo z veliko hitrostjo. Z Japonske, kjer je promet gostejši, celo poročajo, da so se vrane v predmestju Tokia še dodatno prilagodile na tamkajšnje razmere. Potem ko spustijo orešček na cesto, čakajo na pločniku, da na semaforju zagori rdeča luč. Ko se promet ustavi, v miru in varno poberejo obed s cestišča.



Fotografija: Boris Kozinc

DRUŽINA VRANOV (Corvidae)

Družina vranov obsega več kot 100 vrst. To so močni in zajetni ptiči, ki naseljujejo vse celine. Pri nas je najmanjša med njimi kavka (*Corvus monedula*); največji pa je krokar (*Corvus corax*), ki tehta dober kilogram. Med vrane poleg kavk in krokarja spadajo tudi srake, vrane, šoje in krekovti. Vrani so že po naravi precej radovedni, drzni in precej bistri. Vsi so dobri letalci, nekateri pa tudi jadrajo. Hranijo se s hrano rastlinskega in živalskega izvora pa tudi z mrhovino in različnimi odpadki. Verjetno jim prav zato ustreza življenje v naseljih, saj je tam dovolj hrane. Predvsem srake, pa tudi vrane, gnezdijo na drevesih blizu hiš. Kavke so se iz prvotnih gnezdišč v drevesnih dupilih in skalnih stenah skoraj povsem preselile v podstrehe cerkva in drugih zgradb. Pri nas daleč od človeških oči pri gnezdenju vztrajajo šoje, krekovti, planinske kavke in krokarji. Kavke gnezdijo izključno v skalnih stenah, gnezdo pa redkeje zgradijo tudi na drevesu. V Sloveniji gnezdijo črne vrane ter najbolj pogosto sive in poljske vrane, ki v nasprotju z drugimi vrani gnezdijo v kolonijah.



Omenjene spretnosti so vrane razvile v naravnih okoliščinah, proučevalce pa so od nekdaj privlačili poskusi v laboratorijskih okoliščinah. Osamljene ptice se lažje osredotočijo na vprašanje, kako bi prišle do hrane. Ameriška znanstvenika Fisher in Peterson sta že leta 1971 opisala primer, ko kavka odpre škatlo, ki ima na pokrovu enako število pik kot na razpoznavni karti; s poskušanjem je ptica ugotovila, da je le v določeni škatli dobila hrano.

INTELIGENTNOST ŽIVALI

Ptiči so tudi sicer instinktivna in nagonska bitja. Sposobni so se odzivati na različne dražljaje iz okolja z določenimi načini obnašanja; to so sposobnosti, ki jih podedujejo. Enoletni ščinkavec, ki tri tedne po izvalitvi zapusti gnezdo, ne potrebuje nobenega pouka, kako naj zgradi lastno gnezdo. Ptiči nagonsko speljujejo sovražnika od gnezda, se hranijo, zbirajo v jate, se selijo itn. Veliko znanja pa lahko pridobijo z izkušnjami in učenjem. Ptičja intelligentnost tako pomeni sposobnost učenja oziroma prilagajanja novim razmeram ali dražljajem iz okolja, znano pa je tudi, da so si npr. vrani sposobni zapomniti posamezne osebe.

Ni še dolgo, kar so znanstveniki trdili, da se živali razlikujejo od človeka po tem, da ne znajo izdelati orodja. Danes je znano, da živali do rešitev pridejo z vztrajnim poskušanjem. Opice v zahodni Afriki tako recimo izdelajo preprosto kladivo in nakovalo, na katerem trejo lešnike, ter iščejo in uporabljajo različno dolge in ukrivljene paličice za bezanje termiton. In niso edine: prav te veščine so dokazano sposobni tudi vrani in nekatere družine ptic!

POSEBNA INTELIGENTNOST VRANOV

Znanstveniki že dolgo ugotavljajo, da so ptice iz družine vranov še posebno intelligentne. Ugotovili so celo, da so njihovi možgani dobro razviti za strateške odločitve. Prvi ugotovljeni primer, pri katerem si je ptica izdelala orodje iz kovine, je bil vran, ki mu je uspelo iz steklenice izvleči posodico s hrano. Ker ga ptica s kljunom ni doseгла, je poskušala s priloženo ravno žičko. Ker s takšno žico ni mogla zatakniti posodice v steklenici, jo je ob kamnu in steklenici ukrivila. S pomočjo tako izdelanega orodja ji je nato uspelo zatakniti

manjšo posodico in jo izvleči iz steklenice. Podoben je tudi primer, ko je vran v globok vrč, v katerem je na vodi plaval črv, ki ga s kljunom ni dosegel, metal kamenje tako dolgo, da se je gladina vode zvišala. Vedenjski biologi so vrane poimenovali kar pernati primati, saj izdelujejo in uporabljajo orodje ter se vedejo zelo socialno oziroma svoje obnašanje prilagajajo vedenju drugih v skupini, ugotovili pa so celo, da se igrajo! Visoka raven inteligence je morda presenetljiva, saj so ptičji možgani precej primitivnejši v primerjavi z možgani primatov. Pred kratkim so na univerzi v Tübingenu opravili poskus, s katerim so dokazali, da so vrani sposobni neverjetne koncentracije ter da je zanje značilna umska prožnost, ki je ne premorejo niti nekateri sesalci. Poleg tega so ugotovili, da so celice, ki sodelujejo v sprejemanju odločitev, pri vranih in primatih zelo podobne, četudi imajo naši možgani drugačno zgradbo in so anatomska precej različni.

SOŽITJE VRANOV IN LJUDI

Nekateri manj poučeni pri nas menijo, da so se vrane preveč namnožile. V resnici je to posledica ponudbe hrane, saj je je vse več odvržene na smetišča in komposte. Vrane so se približale naseljem in postale izključno urbane ptice; že nekaj kilometrov zunaj naselij jih skoraj ne videvamo več.

Tako so srečanja človeka z njimi vse pogostejša. Zato ne čudi, da so denimo sive vrane prišle na slab glas posebno po nekaj napadih na ljudi. V zadnjem obdobju so mediji poročali o posameznih vranah, ki so se zaletele v sprehajalce, vendar ti niso utrpeli resnejših poškodb. Nihče ni točno raziskal, zakaj se je to zgodilo. Ptice – podobno kot druge živali – napadejo človeka le, kadar so ogroženi njeni mladiči. Taki osamljeni primeri ne bi smeli vplivati na odnos ljudi do teh ptic.

V zadnjem obdobju nekateri naravoslovci ugotavljajo, da so živali v procesu evolucije razvile neverjetne sposobnosti, ki jim omogočajo preživetje v boju za obstanek. Res je, da so nekatere rešitve nagonske, prav zanimive pa so te, ki so povezane z inteligenco in prilagajanjem bivanja človekovi bližini. Kadar nam živali »tako pridejo naproti«, je pravi čas, da jih nehamo podcenjevati in ustvarjamo čim ugodnejše razmere za skupno življenje.

VRANI – KRADLJIVCI?

Srake med drugim veljajo za spretene tatice. Že Fran Erjavec jih je označil tako: »Mlada sraka se takoj privadi človeku in hiši. Nauči se žvižgati in izgovarjati tudi kako besedo. Nadležna je zaradi neukrotljive strasti jemati in spravljati vse, kar se blešči. Velikokrat se je že zgodilo, da je iz hiše odnesla zlatnino, srebrnino in drago kamenje in potem so osumili nedolžne služabnike.« Zbirateljsko strast do svetlečih predmetov je pripisal tudi drugim pticam iz rodu vranov.

(Prikejeno po: Boris Kozinc: Inteligentnost vranov. Gea, februar 2014.)



M 1 7 1 2 0 2 1 1 0 5

A) BRALNO RAZUMEVANJE

Natančno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Dopolnite povedi s podatki o temi in okoliščinah izhodiščnega besedila.

Izhodiščno besedilo govorí o _____ . Objavljeno je bilo v reviji _____ in je namenjeno predvsem bralcem, ki _____ .

(2 točki)

2. Kaj ponazarja priložena fotografija in s katerim delom izhodiščnega besedila se povezuje?

(2 točki)

3. Opišite dva načina, kako vrani trejo orehe.

(2 točki)

4. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Med vrane spadata tudi sraka in krokar.

DA NE

Najmanjša ptica iz rodu vranov je šoja.

DA NE

Vrani so zvedavi, pogumni in dojemljivi.

DA NE

Hranijo se z raznovrstno živalsko in rastlinsko hrano ter odpadki.

DA NE

Vsi vrani dobro letijo in jadrajo.

DA NE

(2 točki)

5. Zakaj pravimo, da so srate spretne tatice?

(1 točka)



6. Katere sposobnosti so v besedilu povezane s ptičjo inteligentnostjo? Navedite vsaj štiri.

(2 točki)

7. Navedite razloge, zakaj so **vedenjski biologi** vrane poimenovali pernati primati.

(2 točki)

8. Katere podobnosti oziroma razlike med **možgani** vranov in primatov so navedene v besedilu?

(2 točki)

9. Zakaj in kako so se v zadnjem obdobju vrane prilagodile bivanju v bližini mest?

(3 točke)

10. S svojimi besedami razložite, kako razumete zadnjo poved besedila (*Kadar nam živali »tako pridejo naproti« ...*)

(2 točki)



M 1 7 1 2 0 2 1 1 0 7

B) POZNAVANJE IN RABA JEZIKA

1. Osnovni stavek smiselno dopolnite z drugim stavkom, in sicer tako, da bodo vse povedi skladne z izhodiščnim besedilom.

Vrane so postale urbane ptice, saj _____

Vrane so postale urbane ptice, zato _____

Vrane so postale urbane ptice in _____

(3 točke)

2. Preberite naslednje povedi in izpišite v preglednico naveznike za podčrtane nanašalnice.

Ko ptica najde plod, prileti nad cesto in ga z višine kakšnih sedmih metrov spusti iz kljuna. Ko oreh pade na trdo asfaltno površino, njegova lupina poči. Vrana ga pobere in odleti na bližnji travnik, kjer v miru poje hranljivo vsebino. Teh domiselnih tehnik se vrane učijo druga od druge in znanje se očitno prenaša na potomce.

Nanašalnica**Naveznički besedici**

ptica _____

plod _____

cesto _____

(3 točke)

3. Preberite naslednjo poved in rešite naloge.

Ko oreh pade na trdo asfaltno površino, njegova lupina poči.

- 3.1. Izhodiščno poved pretvorite v priredno dvostavčno poved.

(2)

- 3.2. Podredno dvostavčno poved pretvorite v enostavčno poved.

(2)
(4 točke)



4. Besedo **vrana** uporabite v treh različnih povedih tako, da bo imela različne stavčnočlenske vloge in bo vsebinsko skladna z besedilom:

– osebek:

– prislovno določilo vzroka:

– predmet:

(3 točke)

5. Preberite poved in rešite nalogi.

Podoben je tudi primer, ko je vran v globok vrč, v katerem je na vodi plaval črv, ki ga s kljunom ni dosegel, metal kamenje tako dolgo, da se je gladina vode zvišala.

- 5.1. Ugotovite, ali je v naslednji povedi pravilna raba vejic. Obkrožite DA ali NE.

DA

NE

(1)

- 5.2. Svoj odgovor utemeljite tako, da grafično prikažete stavčno zgradbo (S-strukturo) povedi.

(3)
(4 točke)

6. Podčrtani beseda in besedna zveza sta slogovno zaznamovani. Nadomestite ju z nezaznamovanimi ustreznicama in poved napišite na novo.

Zato ne čudi, da so, denimo sive vrane priše na slab glas, posebno po nekaj napadih na ljudi.

(2 točki)

7. Postavite podčrtane besede v povedi v dvojinsko obliko in preoblikovano poved napišite na novo.

Pred enim letom je ameriški znanstvenik s poskusom dokazal, da se ptice ne razlikujejo od ljudi.

(2 točki)



8. Dopolnite preglednico z besedami v ustreznem pomenskem razmerju.

Beseda	Pomensko razmerje	Beseda
srraka	nadpomenka	_____
vsakdo	protipomenka	_____
preprosto	sopomenka	_____
mrčes	podpomenka	_____

(4 točke)

9. Na predvidena mesta zapišite po en primer za zahtevane besedne vrste iz iste besedne družine.

Glagol	Pridevnik	Samostalnik
_____	_____	odpadek
_____	nadležen	_____
razviti se	_____	_____

(3 točke)

10. Glagoloma v povedi *Ko se promet ustavi, vrane v miru in varno poberejo obed s cestišča* določite glagolski vid in tvorite poved, v kateri boste uporabili njun vidski par.

10.1. Izpis glagolov:

Glagolski vid:

(2)

10.2. Tvorba povedi:

(2)

10.3. Je tako preoblikovana poved še smiselna? Utemeljitev zapišite pod eno od možnosti.

Da, _____

Ne, _____

(2)
(6 točk)



11. Preberite vse slovarske sestavke in rešite naloge.

vrána -e ž (á) večja ptica črne ali črno sive barve s spredaj nekoliko ukrivljenim kljunom: vrane krakajo; jata vran; krokarji, srake in vrane • ekspr. tak delavec je bela vrana *redkost, izjema*; lačna vrana sito pita *lačen, reven človek daje, pomaga sitemu, bogatejšemu zaradi nepoznavanja dejanskega stanja*; sita vrana lačni ne verjame; preg. vrana vrani oči ne izkljuje *tisti, ki so, navadno v nepoštenih zadevah, enakega mišlenja, prepričanja, drug drugemu ne nasprotujejo, ne škodujejo* ♦ zool. črna vrana; poljska vrana večja ptica z vijoličastim leskom in vitkejšim kljunom, *Corvus frugilegus*; siva vrana črna ptica s trupom sive barve, črnim kljunom in črnimi nogami, *Corvus cornix*; zelena vrana *zlatovranka* ♪

gazza /'gadz:a/ s. f. [prob. lat. *gaia*, nome proprio (*Gaia*) dato scherz. alla gazza]. - 1. (zool.) [uccello passeriforme corvide, noto per essere attratto dagli oggetti luccicanti] ≈ gazza ladra, pica. Espressioni: **gazza ciarliera** ≈ ghiandaia marina; **gazza sparviera** ≈ averla maggiore. 2. (fig., non com.) [persona chiacchierona] ≈ chiacchierone, ciarlane. Il gazzettino, linguacciuto, pettegolo. ↔ taciturno.

sráka -e ž (á) 1. ptica s črnim in belim perjem in dolgim repom: nad poljem vreščijo srake; srake in vrane; dere se, krade kot sraka 2. slabš. *k dor govorí s kričavim, neprijetnim glasom*: ne morem več poslušati te srake / kot psovka kaj se pa dereš, sraka ♪

cornàcchia s. f. [lat. tardo *cornacùla*, variante di *cornicùla*, dim. di *cornix -icis* «cornacchia»]. – 1. a. Nome comune di alcune specie di uccelli del genere *Corvus* e in partic. della *c. bigia* (lat. scient. *Corvus corone cornix*), comune in Italia, con mantello cenerino perlato, e della *c. nera* (lat. scient. *Corvus corone corone*), poco frequente in Italia, di colore nero uniforme a riflessi; entrambe, dannose all'agricoltura, nidificano sugli alberi o nelle rocce, depongono uova macchiate ed emettono suoni sgradevoli. b. *C. celeste*, altro nome dell'uccello *ghiandaia marina*. 2. fig. Persona che chiacchiera assai; anche, persona che predice, con maligno compiacimento, cose spiacevoli: *fa' tacere quella c.; c. del (o di) malaugurio*. 3. ant. Anello o maniglia a forma di becco di corvo: *La porta a sé tirò colla c.* (Salvini). ◆ Dim. **cornacchina, cornacchino** m., letter. **cornacchiuòlo** m.; spreg. **cornacchiuccia**; accr. **cornacchióne** m., **cornacchiòtto** m.; pegg. **cornacchiàccia**.

11.1. Katerima italijanskima besedama ustrezata navedeni besedi?

sraka _____ vrana _____

(1)

11.2. Kaj pomeni frazem *Vrana vrani ne izkljuje oči*?

(1)

11.3. Ali imata besedi *vрана* in *sraka* kakšen enak frazem v italijanščini in slovenščini. Utemeljite in ponazorite s primerom iz slovarskih sestavkov.

(2)
(4 točke)



12. Zapišite ustrezne predložne zveze za izražanje prostorskih razmerij. Izbirate lahko med v, na, s, z, iz.

Kje?	Od kod?	Kam?
cerkev		
pločnik		
primestje		

(3 točke)

13. Glagolu dopišite poljuben samostalnik ali predložno zvezo s samostalnikom v ustrezнем sklonu in v oklepaju navedite, za kateri sklon gre.

prilagajati se _____ ()

preseliti se _____ ()

leteti _____ ()

(3 točke)

14. Pravopisno popravite naslednje besedilo, v katerem je 8 napak.

Siva vrana se je v urbano okolje pričela naseljevati šele v 50 letih prejšnjega stoletja in kasneje. V mestnih parkih na finskem so zaznali naraščajoč trend številnosti sivih vran po 1960 letu, na Poljskem v Varšavi pa šele po letu 1980. V republiki Sloveniji natančnih podatkov o naselitvi sivih vran v urbanem okolju nimamo. Za jugo vzhodno Slovenijo je ocenjeno, da so se sive vrane v mestih pričele pojavljati po letu 1980. V javnosti se v povezavi s sivimi vranami poudarja predvsem škodo, ki naj bi jo sive vrane povzročale človeku medtem, ko se vidiki koristnosti sivih vran praviloma ne omenjajo.

(6 točk)



Pagina bianca